

IX. OBECNĚ K PRÁVŮM A POVINNOSTEM ZE SCHOVACÍCH SMLUV

O specifických právech a povinnostech plynoucích ze smlouvy o úschově a ze smlouvy o skladování pojednám v kapitolách věnovaných jednotlivým typům smluv. Nicméně většina těchto práv a povinností má s ohledem na prakticky shodný hospodářský účel obou typů schovacích smluv společný obecný základ, který nyní rozeberu.

Schovací smlouvy se stávají účinnými od doby, která v nich byla sjednána, nejpozději však od doby, kdy schovatel (skladovatel) musel učinit specifické kroky, které jsou na základě již uzavřené schovací smlouvy nezbytné k zabezpečení včasného a řádného přijetí předmětu věci k uložení (skladování) a k opatrování. Přitom musíme vycházet z § 1958 odst. 2 obč. zák., podle něhož neujedná-li si strany, kdy má dojít ke splnění závazku (zde k přijetí věci do opatrování a k uložení a skladování), může věřitel (zde ukladatel nebo uschovatel) požadovat splnění povinnosti ihned a strana povinná musí vyhovět bez zbytečného odkladu.

Poznámka

I když jde o konsenzuální kontrakt, je samozřejmě možné, že účinky smlouvy budou sjednány k okamžiku předání věci.

Pro vznik smlouvy o úschově není podstatné, zda uschovatel má **právo s věcí disponovat** (např. jestli je jejím vlastníkem nebo detentorem) a zda má právo věc dát do úschovy. Z právě sděleného mj. plyne, že schovatel může přijmout do úschovy i věc, jejímž je vlastníkem. K takové situaci může dojít např. pokud schovatel převezme do úschovy movitou věc, kterou pronajal uschovateli, jenž po dobu své nepřítomnosti chce zabezpečit, že o věc bude řádně postaráno. Za takových okolností se samozřejmě neuplatní § 2405 obč. zák., podle něhož schovatel v případě, že věc neopatruje řádně nebo věc bez svolení užije, odpovídá i za nahodilou škodu na věci. Může však (i když je vlastníkem věci) podle téhož ustanovení odpovídat za ušlý zisk vzniklý tím, že uschovanou věc pro její zničení, ztrátu nebo poškození nemůže uschovatel (nájemce věci) nadále využívat.

Na základě smlouvy o úschově nebo smlouvy o skladování vzniká **povinnost** schovatele (skladovatele) **k převzetí věci**. Schovatel (skladovatel) však nemá právo si vůči uschovateli (ukladateli) vynucovat, aby mu věc světil do opatrování. Tento fakt vyplývá z § 2419 obč. zák., podle něhož závazek zanikne, pokud věc nebude předána k uskladnění v ujednané době, jinak do šesti měsíců od uzavření smlouvy, jakož i z § 2403 odst. 2 a § 2404 obč. zák., z nichž vyplývá, že není-li sjednáno jinak, je věcí uschovatele, zda na základě účinné smlouvy o úschově (která

nyň již není reálným, ale konsenzuálním kontraktem) předá věc do úschovy, s tím, že má právo žádat o její navrácení i před sjednaným termínem pro vrácení věci.

Povinnost k převzetí věci nezahrnuje jen povinnost schovatele (skladovatele) věc převzít do své detence, ale i **povinnost** vytvořit podmínky k tomu, aby věc byla řádně uložena (uskładněna) a aby byly zabezpečeny předpoklady pro její řádné opatrování dohodnutým způsobem nebo způsobem, který je pro věc obvyklý. Jestliže některá z těchto povinností při převzetí věci nebo poté chybí, půjde o porušení smlouvy na straně schovatele (skladovatele), z něhož lze vyvodit veškeré zákonem nebo smlouvou předpokládané následky. Takovým následkem může být nejen možnost vynucení řádného (a v žalobě popsaného) opatrování a uložení (skladování) věci konkrétním způsobem, ale i odstoupení od smlouvy o úschově nebo o skladování (§ 2001 a násl. obč. zák.). Odstoupení od smlouvy o úschově nebo o skladování jako celku může mít jiné právní následky než ukončení úschovy nebo skladování věci (srov. s § 2004 obč. zák.).

Jestliže uschovatel (ukladatel) v okamžiku, kdy věc předává do detence, zjistí, že na straně schovatele (skladovatele) nejsou vytvořeny podmínky pro řádné opatrování (skladování) věci, nemusí schovateli (skladovateli) věc předat, protože je to naopak schovatel (skladovatel), kdo je v prodlení s plněním své povinnosti s převzetím věci.

Příklad

Składovatel a ukladatel se dohodli na tom, že skladovatel ukladateli namísto písemného potvrzení o převzetí věci (§ 2416 obč. zák.) vydá skladištní list (§ 2417 obč. zák.). Jestliže skladovatel skladištní list nevydá, zmaří tím převzetí věci, protože po ukladateli nelze spravedlivě žádat, aby věc předal skladovateli, protože nevydáním skladištního listu se podstatně mění režim úschovy. Za zmaření převzetí věci lze pokládat i situaci, kdy skladovatel (schovatel) nezajistí, že věc bude uskladněna a opatrována konkrétním dříve sjednaným nebo s ohledem na povahu věci nutným způsobem. Ani za takových okolností nelze po ukladateli (uložiteli) spravedlivě žádat, aby věc poskytl do opatrování. Za právě uvedených okolností, kdy problém není přímo v tom, že by skladovatel (schovatel) nebyl ochoten věc převzít, ale v tom, že jí miní převzít za jiných než sjednaných okolností a podmínek, má ukladatel (schovatel) právo žalobou u soudu prosazovat, aby k převzetí věci došlo sjednaným nebo s ohledem na povahu věci nutným způsobem a aby její opatrování a uskladnění probíhalo sjednaným nebo s ohledem na povahu věci nutným způsobem. Právo na tuto žalobu má ukladatel (uschovatel) po celou dobu trvání úschovy nebo skladování. V případné žalobě tohoto typu je třeba popsat, jaké konkrétní povinnosti jsou při převzetí nebo při opatrování a skladování věci vynucovány. Je též vhodné si předem ve smlouvě sjednat způsob kontroly řádného opatrování a skladování věci ze strany uschovatele (ukladatele), aby bylo možné jej rovněž prosazovat případnou soudní žalobou.

K převzetí věci nemusí dojít v případech, kdy schovatel (skladovatel) má věc v dispozici ještě před účinností smlouvy o úschově nebo o skladování. Jestliže doba účinnosti smlouvy není za takových okolností sjednána, dochází k účinkům převzetí věci uzavřením smlouvy. Ten, kdo věc opatruje, však musí na žádost uschovatele (v případě smlouvy o úschově) nebo i bez takové žádosti (v případě smlouvy o skladování) vydat písemné potvrzení o převzetí věci k úschově nebo ke skladování. Je tomu tak proto, že dosud ji měl u sebe z jiného právního důvodu, když potvrzení o převzetí věci k úschově nebo ke skladování neslouží jen jako potvrzení o převzetí věci, ale i jako potvrzení o tom, že mezi účastníky při vydání potvrzení vznikl vztah ze smlouvy o úschově nebo ze smlouvy o skladování.

Jakmile schovatel (skladovatel) věc převezme, má právo mít věc až do výzvy uschovatele (skladovatele) u sebe (§ 2403 odst. 2 obč. zák.) a dále **právo s věcí nakládat** do té míry, která je potřebná k naplnění jeho povinnosti věc opatřovat, případně bylo-li sjednáno nebo je-li to nezbytně nutné, odevzdat věc do úschovy dalšímu schovateli (skladovateli). Tato práva ve vztahu k třetím osobám vykonává vlastním jménem a na účet uschovatele (skladovatele). Z toho mj. plyne, že schovatel (skladovatel) disponuje právem domáhat se svým jménem proti třetím osobám vydání věci, případně i prosazovat jiné právo na ochranu své detence a práva na opatrování věci, včetně práva na zachování integrity věci (§ 1044 obč. zák.).

Skutečnost, že schovatel (skladovatel) jedná v tzv. nepřímém zastoupení [tedy že při opatrování věci jedná vlastním jménem, ale nikoli účet uschovatele (ukladatele)], vyplývá v případě smlouvy o úschově z § 2403 odst. 1 obč. zák., podle něhož schovatel po uplynutí doby úschovy věc schovateli vrátí spolu s tím, co k ní přibylo, jakož i z § 2405 a § 2406 odst. 1 obč. zák., podle nichž je schovatel povinen k náhradě škody vzniklé na věci při jejím opatrování tak, že schovatel užil věc pro sebe nebo ji dal do úschovy jinému bez svolení uschovatele, a naopak schovatel má právo na náhradu nezbytných nákladů na opatrování věci. Tato pravidla v principu dokumentují, že schovatel po dobu opatrování jedná při opatrování věci vlastním jménem, s tím, že následky opatrování a případné přírůstky na věci mají být dodatečně vyrovnány. Osoba, vůči níž schovatel jedná, ani nemusí vědět o tom, že schovatel opatruje cizí věc, a přesto právní jednání schovatele ve vztahu ke třetí osobě při opatrování věci bude pro uschovatele závazné.¹³ V případě smlouvy o skladování je existence nepřímého zastoupení ukladatele

¹³ Srov. s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. 33 Odo 806/2006, v němž se zdůrazňuje, že zastoupení je tehdy přímé, jestliže třetí osoba ví, resp. z okolností musí vědět, že s ní jednajícím subjektem jedná za jiného, že smluvní stranou je osoba jiná, a že jednání je vedeno se zástupcem–zmocněncem. Není-li splněna tato podmínka, pak se může jednat jen o zastoupení nepřímé.

skladovatelem při opatrování a skladování věci ukotvena zejména v § 2421 obč. zák., podle něhož skladovatel věc pojistí (evidentně vlastním jménem), bylo-li to ujednáno nebo odpovídá-li to zvyklostem, a v § 2423 obč. zák., podle něhož skladné nekryje jen úplatu za opatrování a skladování věci, ale i náklady na pojištění věci skladovatelem a další náklady vzniklé při opatrování věci. Existenci nepřímého zastoupení při skladování věci předpokládá i § 2426 obč. zák., který normuje pravidla pro náhradu škody na věci během jejího skladování ze strany skladovatele, a § 2428 obč. zák., jenž definuje podmínky, za kterých skladovatel může opatrovanou a uskladněnou věc prodat svým jménem na účet ukladatele.

Poznámka

Oponent by mohl namítnout, že vztah vzniklý ze schovacích smluv je obdobou vztahu ze smlouvy příkazní, takže by se mělo uplatnit principiální pravidlo ukotvené v § 2439 obč. zák., podle něhož vyžaduje-li obstarání záležitosti (tedy i opatrování uložené nebo uskladněné věci), aby příkazník za příkazce právně jednal, vystaví příkazce příkazníkovi včas plnou moc. Není-li plná moc ve smlouvě obsažena, nenahrazuje ji ujednané převzetí povinnosti příkazce jednat jménem příkazníka; to platí i v případě, že třetí osoba, se kterou příkazník právně jedná, o této povinnosti ví. Domnívám se však, že schovací smlouvy se od smluv příkazního typu svým obsahem přece jen liší. Věnujeme-li pozornost dikci § 2402 a § 2415 odst. 1 obč. zák., zjistíme, že schovatel (skladovatel) má povinnost nejen věc pasivně uložit nebo skladovat, ale i „opatrovat“. V pojmu „opatrování“ je již z jeho podstaty obsaženo i oprávnění schovatele (skladovatele) věci po dobu, kdy má věc na základě uschovací smlouvy u sebe, s věcí nakládat (opatrovat ji). Totéž je ostatně zřejmé i z norem upravujících smlouvu o úschově nebo smlouvu o skladování, které jsem rozebíral v předchozím odstavci.

Podle V. Pihery schovatel (skladovatel) není bez dalšího povinen v rámci plnění svých **povinností** k opatrování a uložení (skladování) věci **vstupovat do právních vztahů se třetími osobami**. Tato povinnost mu vzniká jen tehdy, když zároveň se smlouvou o úschově nebo o skladování účastníci zkombinovali příkaz nebo komisi.¹⁴ Tento názor nepokládám s ohledem na výše uvedené za nesprávný. Uzavřeme-li, že smlouva o úschově nebo smlouva o skladování věci jsou opatrovacími smlouvami, je nepřipadné, pokud budeme pro eventualitu, že by schovatel (skladovatel) měl při opatrování věci vstupovat do právních vztahů se třetími osobami (např. podat žalobu na ochranu své detence věci), trvat na tom, že účastníci za tím účelem musí uzavřít ještě další smlouvu příkazního typu. Pojem „opatrování“ je v českém civilním právu tradičně chápán i jako oprávnění spravovat svěřenou záležitost (zde opatrovanou věc) i vůči třetím osobám, je-li to nezbytné

¹⁴ Pihera, V. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 750.

(srov. s § 457 a násl. obč. zák.). Není důvod ohledně rozsahu práv opatrovníka činit rozdíl jen proto, že v případě uschovacích smluv není opatrován člověk, ale věc. Odlišné, s ohledem na povahu schovacích smluv, je jen to, že schovatel při opatrování věci ve vztahu ke třetím osobám jedná vlastním jménem a na účet uschovatele (s tím, že posléze má právo na náhradu nezbytných nákladů při opatrování věci od uschovatele dle § 2406 odst. 1 obč. zák.), zatímco při opatrování člověka (který je na rozdíl od opatrované věci subjektem práv a povinností) jedná jménem i na účet opatrovaného člověka.

Poznámka

Jestliže je ekonomickým účelem převzetí předmětu úschovy nikoli jeho opatrování, ale investiční zhodnocení (např. při obchodu s investičními nástroji), nejde primárně o uschovací smlouvu. Za takových okolností se sice při opatrování (nikoli při investičním zhodnocení svěřené věci) přiměřeně využijí ustanovení upravující smlouvu o úschově, ale nikoli přímo, ale s odkazem na § 2408 obč. zák. V takovém případě je skutečně třeba, aby uschovatel (ukladatel) uzavřel se schovatelem (skladovatelem) další smlouvu příkazního typu. Investiční nakládání s předmětem úschovy (skladování) se totiž vymyká „opatrování“ svěřené věci, protože netkví jen v jejím obstarání, ale v jednání nad rámec obstarání.

Jinými **právy, která náleží vlastníku věci** z titulu poctivé držby věci, zejména právem s věcí nakládat a užívat a požívat ji, včetně jejích plodů, ani právem zničit věc (§ 996 odst. 1, § 2405 obč. zák.) schovatel (skladovatel) nedisponuje.

V zásadě platí, že schovatel (skladovatel) má **povinnost věc vrátit**, jakmile jej o to uschovatel (ukladatel) požádá (§ 2403, § 2404, § 2424, § 2425 obč. zák.), a to bez zbytečného odkladu (§ 1958 odst. 2 obč. zák.). Toto tradiční pravidlo je však zejména u smlouvy skladovací modifikováno. Blíže bude toto téma rozebráno při výkladu jednotlivých schovacích smluv. Prozatím postačí konstatovat, že schovatel (skladovatel) nemá povinnost vydat věc, pokud mu svědčí zadržovací právo podle § 1395 obč. zák. Povinnost k vrácení věci není dána ani v případě úschovy tzv. imobilizovaných cenných papírů nebo zaknihovaných cenných papírů.

Poznámka

Povinnost k vrácení věci v sobě případně zahrnuje i povinnost společně s věcí vrátit také to, **co k věci přibylo** (§ 2403 odst. 1 obč. zák.). Tak tomu bude např. tehdy, když dojde k opatrování stáda nebo pozemku, na kterém stojí ovocné stromy, které přinášejí sklizeň (zvířata i nemovitosti mohou být předmětem schovacích smluv). Tím, co k věci přibylo, může být i částka, kterou schovatel (skladovatel) získal prodejem toho, co k věci přibylo (např. sklizeného ovoce nebo jiných přírůstků věci). Přitom se bude jednat o využití § 2428 obč. zák., když jeho aplikace musí být s ohledem na princip v něm uvedený

přípustná i pro smlouvu o úschově, při níž dochází k přírůstků na opatrované věci nebo ke vzniku plodů na opatrované věci. Problém s opatrováním plodů z opatrované věci, které jsou od ní odděleny, je třeba řešit konstatováním, že i u plodů si účastníci konkludentně ujednali smlouvu o jejich úschově, případně o skladování, jestliže v době, kdy byla smlouva o úschově nebo o skladování uzavřena, měli a mohli předpokládat, že dojde k jejich samovolnému nebo nezbytně potřebnému oddělení od věci během jejího opatrování ze strany schovatele (skladovatele). Typ smlouvy se bude při mlčení stran řídit typem schovací smlouvy uzavřené za účelem opatrování (skladování) hlavní věci.

Problematicke odpovědnosti schovatele za škodu na věci během úschovy se podrobně věnuji v podkapitole o tzv. druhotných úschovách. Odpovědnost skladovatele za škodu rozebírám v příslušné podkapitole o výkladu § 2426 obč. zák. v rámci smlouvy o skladování. Nyní postačí uvést, že **odpovědnost schovatele (skladovatele) za škodu** na věci za dobu, kdy má u sebe předmět úschovy, upravují § 2405 obč. zák. (v případě smlouvy o úschově) a § 2426 obč. zák. (v případě smlouvy o skladování). Zatímco v případě odpovědnosti skladovatele nahradit škodu na opatrované věci má být § 2426 obč. zák. zjevně ustanovením upravujícím veškeré možné situace, kdy ke škodě dochází, a podpůrně využití obecných ustanovení o náhradě škody při definici podmínek pro vznik povinnosti k náhradě škody na straně skladovatele není namístě, ustanovení § 2405 obč. zák. upravuje jen předpoklady pro vznik povinnosti schovatele k náhradě škody pro případ, že uschovanou věc užije pro sebe nebo umožní jinému užítí této věci, a to bez souhlasu uschovatele, případně pokud dá věc do úschovy bez svolení uschovatele nebo bez nezbytné potřeby takového kroku.

Poznámka

Oponent by mohl namítnout, že pokud ustanovení řešící právo na náhradu škody na opatrované věci ve smlouvě o úschově mlčí, je možné si na základě § 10 odst. 1 obč. zák. „odskočit“ do příbuzné smlouvy o skladování, a to i proto, že jsem již ozřejmil, že tyto smlouvy se od sebe navzájem liší nikoli hospodářským účelem nebo tím, jak má být o věc pečováno a jako má být uložena, ale především vůlí stran směřující k výběru té které schovací smlouvy. Nicméně je pravdou, že skladovací smlouva je na rozdíl od smlouvy o úschově obligatorně úplatná, a tím je legitimní, že ustanovení o povinnosti skladovatele k náhradě případné škody jsou specifická a ustavující vlastní přísnou objektivní odpovědnost. Také je pravda, že nikoli smlouva o skladování vůči smlouvě o úschově, ale naopak smlouva o úschově ve vztahu ke smlouvě o skladování je ve vztahu obecného ke speciálnímu. Takže je možné využít některé z obecných norem upravujících smlouvu o úschově, pokud o způsobu řešení dané právní záležitosti mlčí ustanovení o skladovací smlouvě, ale nikoli naopak. Ustavení přísné objektivní odpovědnosti skladovatele ze smlouvy o skladování s ohledem na výše uvedené nelze pokládat ani za obecný princip, který by měl být respektován i v ostatních schovacích smlouvách.

Jak § 2405, tak i § 2426 obč. zák. upravuje předpoklady pro vznik odpovědnosti schovatele (skladovatele) k náhradě škody. Ustanovení § 2426 odst. 1 obč. zák., podle něhož schovatel (skladovatel) odpovídá jen za škodu, která vznikla v době, kdy měl věc u sebe, je zjevně principiální normou, která se ze své podstaty musí uplatnit i v rámci smlouvy o úschově.

Využití obecných ustanovení o škodě (§ 2894 a násl. obč. zák.) při řešení jiných právních otázek než podmínek pro vznik povinnosti schovatele (skladovatele) není existencí § 2405 ani § 2426 obč. zák. dotčeno.

Příklad

Škodu vzniklou poškozením, ztrátou nebo zničením věci schovatel (složitel) nahradí uvedením do předešlého stavu (např. pořízením téže věci, jde-li o věc druhově určenou, nebo opravou věci). Teprve není-li to možné nebo požádá-li o to uložitel (uschovatel), hradí se škoda v penězích (§ 2951 obč. zák.). Jde-li o určení výše škody, která má být odčiněna v penězích, uplatní se § 2969 odst. 1, 2 obč. zák., podle něhož při určení výše škody na věci se vychází z její ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnově nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit. Uschovatel (skladovatel) samozřejmě může žádat i ušlý zisk vzniklý v souvislosti se zničením nebo poškozením věci. Ustanovení § 2405 a § 2426 obč. zák. totiž upravují jen podmínky pro vznik odpovědnosti schovatele (skladovatele) za škodu, nic víc.

Mezi ustanovení, jejichž aplikace není vyloučena existencí § 2405, resp. § 2426 obč. zák., patří i ustanovení § 2898 obč. zák. To mj. znamená, že účastníci uschovací smlouvy mohou dohodou dopředu omezit rozsah povinnosti schovatele (skladovatele) na náhradu škody, ale nikoli takové škody, kterou schovatel (skladovatel) způsobil úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Také je třeba aplikovat normy o spotřebitelských smlouvách podle § 1810 a násl. obč. zák., je-li skladovatel (schovatel) podnikatelem a ukladatel (uschovatel) spotřebitelem. V obou právě zmíněných případech jde o normy (soubory norem), které mají **univerzální použitelnost** v jakémkoli typu závazkových vztahů.

Dodejme, že schovatel (skladovatel) má přísnou objektivní odpovědnost za škodu jen po dobu, kdy má skladování trvat, tedy nikoli již v době, kdy se osoba oprávněná k převzetí věci dostala do prodlení, např. i tím, že odmítla vystavit schovateli (skladovateli) na jeho žádost písemné potvrzení o převzetí věci. Pokud existuje **prodlení osoby oprávněné k převzetí věci**, neuplatní se, jde-li o náhradu škody, § 2405 ani § 2426 obč. zák., nýbrž § 1976 obč. zák. Podle § 1976 obč. zák. je-li předmětem plnění věc, nese věřitel po dobu svého prodlení nebezpečí škody na věci, ať již škoda vznikne z jakékoli příčiny. To neplatí, způsobí-li škodu dlužník. Takže dlužník (zde schovatel nebo skladovatel) odpovídá po dobu prodlení

osoby oprávněně k vyzvednutí věci, nikoli za náhodu. Škodu na věci však schovatel (skladovatel) způsobí i ve smyslu § 1976 obč. zák., jestliže věc užije pro sebe, umožní-li jinému užití věci nebo dá-li věc neoprávněně do úschovy dalšího schovatele. Za takových okolností totiž půjde o škodu, která má původ v protiprávní činnosti nebo protiprávní nečinnosti schovatele (skladovatele).

Skladovatel (schovatel) má právo na **regres vůči osobě, která škodu na opatrované věci způsobila** a kterou uhradil ukladateli (uložiteli) pro svoji objektivní odpovědnost za škodu, pokud ji tato osoba zaviněně způsobila (§ 2917 obč. zák.).

Ustanovení § 2405 obč. zák. výslovně nesděluje, zda je jeho ambicí upravit režim veškeré škody vzniklé při protiprávním jednání definovaném v § 2405 obč. zák., nebo jen škody, která vznikla přímo na opatrované věci. Uvádí totiž, že má být schovatelem nahrazena „veškerá škoda“, aniž by sděloval, na čem všem může škoda vzniknout. Nabízí se tedy otázka, zda např. zisk, který uschovateli ušel následkem protiprávního jednání schovatele ve smyslu § 2405 obč. zák. (např. nemohl po určitou dobu využívat nebo pronajmout věc, která byla během úschovy poškozena), je reparable v režimu § 2405 obč. zák. nebo v obecném režimu podle § 2894 a násl. obč. zák. Ve prospěch názoru, že § 2405 obč. zák. ustavuje přísnější režim odpovědnosti za škodu jen ohledně škody na samotné věci, a nikoli i druhotné škody (např. **ušlého zisku**), se dá argumentovat tím, že podstatou smlouvy o úschově je úschova a opatrování věci. Takže i § 2405 obč. zák. se vztahuje jen přímo na škodu vzniklou na opatrované věci, a nikoli na další škodu vzniklou sice v přímé souvislosti se ztrátou, zničením nebo poškozením věci během úschovy, ale na jiných hodnotách, které nejsou předmětem úschovy. Přesto si myslím opak. Bylo by zcela nelogické, jestliže by podmínky pro náhradu škody na věci samé během úschovy byly přísně objektivní, zatímco následná škoda by byla odčiněna za jiných podmínek, když vznik jak škody na věci samé, tak ušlého zisku z poškození věci během úschovy, se prvotně odvíjí od jedné a téže právní skutečnosti.

Ustanovení § 2426 odst. 1 obč. zák. je oproti § 2405 obč. zák. sdílnější a normuje, že škodou podle tohoto ustanovení je škoda vzniklá od převzetí věci do jejího vydání. Tím se signalizuje, že tzv. ušlý zisk, který vznikl v přímé souvislosti s poškozením, zničením nebo ztrátou věci během doby, kdy byla skladována, nemá být ze strany skladovatele nahrazen při využití tohoto ustanovení, ale případně jen na základě obecných ustanovení o náhradě škody podle § 2894 a násl. obč. zák. Tím však nesystémově vzniká dvojitý právní režim odčinění újmy, která vznikla na základě jedné a téže právní skutečnosti. Přitom je zjevně nepřiměřený výklad, že by skladovatel měl za škodu vzniklou přímo na skladované věci během skladování odpovídat objektivně dle § 2426 obč. zák., zatímco za jinou škodu vzniklou právě z důvodu poškození, ztráty nebo zničení skladované věci by neodpovídal, pokud by prokázal, že mu nelze přičíst zavinění (§ 2911 obč. zák.).

S ohledem na nezbytnou potřebu ujednotit režim podmínek pro vznik odpovědnosti za škodu skladovatele jak v případě škody na samotné věci, tak ušlého zisku si myslím, že i pro náhradu případného **ušlého zisku** je třeba využít § 2426 odst. 1 obč. zák. s odůvodněním, že tato norma o objektivní odpovědnosti skladovatele za škodu vzniklou následkem zničení, ztráty nebo poškození skladované věci vyjadřuje obecný princip, který se uplatní při stanovení podmínek pro odpovědnost skladovatele i za vznik jiných škod než škody přímo na skladované věci, a to včetně případné odpovědnosti za ušlý zisk, kterého skladovatel nedosáhne právě pro poškození, zničení nebo ztrátu věci během jejího skladování. Samozřejmě jen za předpokladu, že se tyto škody primárně odvíjejí od poškození, ztráty nebo zničení předmětu skladování v době, kdy smluvní vztah ke skladování trval.

O podmínkách a rozsahu práva schovatele (skladovatele) na úplatu a na náhradu nákladů na úschovu (skladování) podrobně pojednávám v rámci kapitoly o smlouvě o úschově a o skladování, protože jde o dva různé režimy (viz část druhou, kapitolu VI). Proto prozatím postačí napsat, že **právo** schovatele (skladovatele) **na úplatu** není nezbytně propojeno s tím, že schovateli věc do opatrování byla skutečně svěřena.

X. K POJMU „OPATROVÁNÍ VĚCI“

1. Společný výklad

Co je „opatrováním“ věci jak pro účely smlouvy o úschově, tak smlouvy o opatrování, vymezuje obecně § 2403 odst. 1 obč. zák. Tato norma je sice zařazena do ustanovení upravujících jen smlouvu o úschově, již jsem však vysvětlil, že principiální normy zařazené do tohoto nejobecnějšího typu schovacích smluv jsou společné všem ostatním (specializovanějším) schovacím smlouvám, včetně smlouvy o skladování. Smlouva o skladování přitom žádné ustanovení o tom, jak má skladovatel pečovat o předmět úschovy, neobsahuje, pouze tento pojem definovaný v § 2403 odst. 1 obč. zák. upřesňuje prostřednictvím § 2421 obč. zák. a v § 2426 odst. 2, 3 obč. zák. (zvláštnostem opatrování při smlouvě o skladování se věnuji na konci této podkapitoly).

Povinností opatrovat věc předanou do úschovy nebo ke skladování se rozumí jednak její samotné umístění (uložení) do sjednaného, a není-li ujednáno, do pro věc vhodného prostředí, jednak opatrování věci sjednaným způsobem, nebo pokud nebylo sjednáno, přiměřeným způsobem s ohledem na povahu opatrování věci. Obecně platí, že schovatel (skladovatel) s věcí nakládá tak, aby nedošlo k jejímu zničení nebo poškození, případně k jejímu znehodnocení jiným způsobem

(např. tak, že se soubor dat stane veřejně přístupným, a tím i prakticky bezcenným). Porušení povinnosti k řádnému uložení a opatrování věci je vynutitelné žalobou. Jejich porušení podstatným způsobem je důvodem pro odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. obč. zák.), na jehož základě může uschovatel (ukladatel) žádat vydání věci i tehdy, když si účastníci sjednali, že toto právo uschovatel (ukladatel) po dobu sjednané účinnosti smlouvy nemá.

Ustanovení § 2403 odst. 1 obč. zák. normuje, že věc se má opatrovat tak, „aby na věci nevznikla škoda“. Nemyslím si však, že jen tímto je obsah povinnosti „opatrovat věc“ zcela vyčerpán. V tomtéž ustanovení se totiž zároveň uvádí, že schovatel je povinen vrátit po ukončení doby úschovy spolu s věcí i to, co k ní přibýlo. I tento **přírůstek** musí schovatel opatrovat stejně jako věc, která mu byla svěřena. Pravdou však je, že smyslem schovacích smluv není, aby byla opatrovaná věc zhodnocena – pokud by tomu tak bylo, půjde o smlouvy jiného než jen schovacího typu.

Povinnost zajistit bezpečí a přiměřenost místa (nebo i elektronického prostoru), **v němž dochází k uložení věci**, rovněž plyne ze skutečnosti, že závazek schovatele (skladovatele) se nevyčerpává (není-li dohodnuto jinak) jen tím, že věc je uložena (skladována), ale i tím, že věc je na daném místě „opatrována“ (§ 2402 a § 2415 odst. 1 obč. zák.), čímž se samozřejmě myslí (není-li stanoveno ve smlouvě jinak) řádné opatrování, nikoli ponechání věci napospas již existujícím nebo i dodatečně nastalým okolnostem v místě uložení věci.

Judikatura

V právě uvedené souvislosti Nejvyšší soud judikoval, že k porušení povinnosti schovatele poskytnout řádně službu spočívající v tom, že dává uschovateli k dispozici za úhradu uzamykatelnou skříňku do časově omezeného užívání, může dojít zejména poskytnutím skříňky nezpůsobilé zajistit bezpečné uložení věcí v ní, zanedbáním přiměřeného dohledu nad nedovoleným vniknutím jiných osob do uvedené skříňky, popřípadě i nedostatečným zabezpečením proti neoprávněnému použití univerzálního klíče k odemknutí skříňky, který má schovatel k dispozici pro případ ztráty klíče uživatelem skříňky. **(NS 1 Cz 29/1986)**

Při opatrování věci je schovatel (skladovatel) vázán pokyny ukladatele (uschovatele) a smlouvou. Není-li těchto pokynů, jedná přiměřeným a aktivním způsobem ku prospěchu opatrované věci (srov. s § 2426 odst. 3 obč. zák.). I když jsou schovací smlouvy upraveny ve svébytném dílu civilního kodexu, nelze odestát, že reálně mj. ustavují závazek k obstarání cizí záležitosti (k všestrannému opatrování a uskladnění věci). Proto je třeba při způsobu opatrování věci přiměřeně použít ustanovení obsažená ve smlouvách příkazního typu (zejména § 2432 odst. 1,

§ 2433, § 2435 obč. zák.). To mj. znamená, že skladovatel (schovatel) se může od ujednaného nebo od ukladatelem (uschovatelem) uloženého způsobu opatrování a skladování věci odchýlit, pokud je to nezbytné v zájmu opatrované věci a pokud nemůže včas obdržet od ukladatele (uschovatele) souhlas se změnou způsobu opatrování nebo skladování věci (§ 2432 odst. 1 obč. zák.). Jestliže se ukáže, že smluvený nebo uložený pokyn k opatrování a skladování věci je nesprávný, skladovatel (schovatel) na to upozorní ukladatele (uschovatele) a pokyn splní jen tehdy, když na tom ukladatel (uschovatel) výslovně trvá (§ 2344 obč. zák.). Případné zničení nebo znehodnocení věci je pak škodou, která jde k tíži uschovatele (ukladatele), viz § 2405 a § 2426 odst. 2 obč. zák. Skladovatel (schovatel) podá ukladatel (uschovatel) na jeho žádost zprávu o tom, v jakém stavu je opatrovaná věc (§ 2435 obč. zák.), s výjimkou případů, kdy podávání těchto zpráv po skladovateli (schovatel) s ohledem na specifický způsob uložení a opatrování věci nelze žádat. Tak tomu bude např. tehdy, když je schovací smlouva naplňována uložením věci do automatizovaného úložiště věci nebo dat. Tato, případně jiné výjimky z využití § 2432 odst. 1, § 2433 a § 2435 obč. zák., plynou z jen přiměřeného využití těchto ustanovení pro účely schovacích smluv (nebo smluv, které se svojí podstatou blíží schovacím smlouvám), když přiměřenost jejich aplikace se posuzuje s ohledem na obecné zvláštnosti schovacích smluv i vzhledem ke specifickým zvláštnostem konkrétní schovací smlouvy, která byla uzavřena.

V. Pihera zdůrazňuje, že při převzetí věci schovatelem (skladovatelem) vzniká mezi ním a uschovatelem (ukladatelem) zvláštní vztah založený na důvěře uschovatele (ukladatele), že schovatel (skladovatel) bude v době, kdy se věc u něho bude nacházet, ve zvýšené míře dbát jemu známých zájmů uschovatele (ukladatele) a že tyto zájmy bude dokonce pokud možno předvídat. S tím lze souhlasit s odkazem na skutečnost, že schovací smlouvy jsou svojí hospodářskou podstatou blízké smlouvám příkazního typu, a proto je namístě přiměřeně aplikovat i § 2432 odst. 1, případně § 2460 odst. 1 obč. zák., podle nichž příkazník (komisionář) plní příkaz (zde pečuje o věc) poctivě a pečlivě podle svých schopností, chrání zájmy toho, v jehož zájmu příkaz realizuje, a zpraví ho o každé okolnosti, která může mít vliv na změnu existujících pokynů.¹⁵

S ohledem na formální nezávislost uschovacích smluv na smlouvách příkazního typu (oba typy smluv mají v civilním kodexu svůj zvláštní díl) si však nemyslím, že by přiměřená aplikace výše uvedených ustanovení upravujících příkazní smlouvy byla paušálně namístě při řešení „bílých míst“ právní úpravy schovacích smluv. Nicméně povinnost schovatele (skladovatele) dbát zájmů uschovatele

¹⁵ Pihera, V. In HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 747.

(ukladatele), tyto zájmy pokud možno předvídat, jakož i povinnost informovat uschovatele (ukladatele) o změně okolností, které by mohly vést i ke změně jejich pokynů, vyplývá z obecné povinnosti schovatele (skladovatele) svěřenou věc „opatrovat“. „**Opatrováním**“ je třeba rozumět mimo jiné i rozličnou činnost schovatele (skladovatele), která nespočívá jen v pasivním uložení věci, ale i v aktivním konání schovatele (skladovatele), jež vede k všestranné ochraně zájmů uschovatele (ukladatele), které se přímo vztahují k zachování stavu opatrované věci, případně v tomtéž opatrování jejích přírůstků. Takže dokonce lze napsat, že povinnosti schovatele (skladovatele), které V. Pihera dovozuje přiměřeně z § 2430, § 2432, § 2455 nebo z § 2460 obč. zák. lze podpořit i přímou aplikací § 2402 obč. zák. (u smlouvy o úschově) nebo § 2415 odst. 1 obč. zák. (u smlouvy o skladování). Takže lze souhlasit, že judikatura vztahující se k povinnostem příkazníka ze smluv příkazního typu je do jisté míry využitelná i u schovacích smluv, samozřejmě s tím, že uschovatel (skladovatel) nemá povinnost dbát o zhodnocení věci nebo o případný pokles její tržní hodnoty. Je-li sjednáno, že odpovídá i za takové znehodnocení věci, nepůjde o ryzí smlouvu o úschově nebo o skladování.

Povinnosti schovatele (skladovatele) lze samozřejmě upřesnit ve smlouvě mezi účastníky a je třeba je i vyhodnotit s přihlédnutím ke způsobu uložení a opatrování věci, který je účastníkům předem znám.

Příklad

Při uskladnění věci např. v boxu na nádraží nelze od skladovatele očekávat nic jiného, než že věc bude po dobu skladování umístěna v uzamčeném prostoru, aniž by skladovatel vyvíjel aktivní činnost směřující k opatrování věci.

Nabízí se otázka, jak se má schovatel (skladovatel) zachovat, pokud zjistí, že pokyny, které obdržel od uschovatele (ukladatele) k opatrování věci, nesměřují k řádnému opatrování. Výše jsem odůvodnil, proč si myslím, že s ohledem na příbuznost schovacích smluv se smlouvami příkazního typu je možné při mlčení ustanovení přímo určených k úpravě schovacích smluv využít normy o příkazu. Proto je v této situaci s odkazem na § 10 odst. 1 obč. zák. přiměřeně aplikovatelný § 2432 odst. 1 obč. zák., podle něhož od příkazcových pokynů (tedy od pokynů uschovatele nebo ukladatele) se příkazník (tedy schovatel nebo skladovatel) může odchýlit, pokud je to nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas. Jestliže příkazník (schovatel nebo skladovatel) od příkazce (uschovatele nebo ukladatele) obdrží pokyn zřejmě nesprávný, upozorní ho na to, a splní takový pokyn jen tehdy, když na něm příkazce trvá. Za takových okolností schovatel (skladovatel) za případnou škodu na opatrované věci ani za žádnou jinou

škodu vzniklou v této souvislosti neodpovídá, protože se uplatní princip využitelný u všech typů schovacích smluv, podle něhož skladovatel (schovatel) neodpovídá za škodu způsobenou vlastníkem věci nebo osobou, která si u něho věc uložila (§ 2426 odst. 2 věta první obč. zák.). Schovatel nebo skladovatel tedy má i nevhodný pokyn schovatele (ukladatele) splnit a není to důvodem pro odstoupení od smlouvy, ale neodpovídá za škodu způsobenou nevhodným pokynem, pokud na to předem schovatele (ukladatele) upozornil.

2. Zvláštnosti opatrování při uzavření smlouvy o skladování

Výše jsem uvedl, že pojem opatrování věci jak u smlouvy o úschově, tak u smlouvy o skladování vystihuje prakticky totéž; ovšem v případě smlouvy o skladování uvedenými doplňky v § 2421 a § 2426 odst. 2, 3 obč. zák.

Podle § 2421 obč. zák. skladovatel věc pojistí, bylo-li to ujednáno nebo odpovídá-li to zvyklostem. **Pojištění** skladovatel uskuteční vlastním jménem. Náklady na pojištění věci jsou součástí nákladů spojených se skladováním, a jsou spolu s nimi tedy i splatné, není-li stanoveno jinak. Povinnost k zaplacení pojistného však není (pokud si účastníci nedohodnou něco jiného) součástí dojednaného skladného, i když jiné položky nákladů na skladování věci musí být ve skladném již zakomponovány (§ 2423 obč. zák.).

Povinnost skladovatele věc pojistit vznikne, je-li to sjednáno, třeba i dodatečně nebo ústně, dále tehdy, když povinnost k pojištění věci je dána zákonem. Pojištění věci odpovídá „zvyklostem“ tehdy, když v daném místě je běžné, že k pojištění téže nebo srovnatelné věci při skladování dochází (tedy že je při skladování ve většině případů pojištěna). Pojištění věci však bez dalšího neodpovídá zvyklostem (a skladovatel není povinen věc pojistit) jen na základě toho, že si ukladatel a skladovatel zavedli takovou praxi mezi sebou v rámci svých dřívějších vztahů při skladování téže nebo obdobné věci, ani jen na základě toho, že podle předmětu činnosti skladovatele lze usuzovat na to, že věci, které přijímá ke skladování, pojišťuje. K tomuto závěru docházím s přihlédnutím k § 2406 odst. 2 obč. zák. (který je jako obecný princip pro všechny schovací smlouvy přiměřeně využitelný i u smlouvy o skladování). V něm se píše, že úplata za úschovu náleží schovateli jen tehdy, bylo-li to ujednáno nebo plyne-li to ze zvyklostí, z předchozího styku stran nebo z předmětu činnosti schovatele. Z této normy mimo jiné plyne, že „zvyklostmi“ se rozumí obecná praxe zavedená při skladování věci určitého typu v daném místě a čase, nikoli „jen“ specifická praxe, kterou si mezi sebou dříve zavedli skladovatel a ukladatel, a že „zvyklost“ nelze bez dalšího dovozovat ani z předmětu činnosti (podnikání) skladovatele.